

Leermiddelen- beleidsplan

1 januari
2011

Doel van het leermiddelenbeleid is om aan te geven welke leermiddelen wij nodig hebben om onze onderwijskundige ambities nu en in de toekomst vorm te kunnen geven.

2011- 2015

Inhoud

<u>Inhoud.....</u>	<u>3</u>
<u>1.Inleiding.....</u>	<u>4</u>
<u>2.Visie.....</u>	<u>5</u>
<u>2.a. Visie op onderwijs.....</u>	<u>5</u>
<u>2.b. Visie op leren.....</u>	<u>5</u>
<u>2.c. Leermiddelenbeleid.....</u>	<u>6</u>
<u>3.Beleid.....</u>	<u>8</u>
<u>3.a. Professionalisering.....</u>	<u>8</u>
<u>3.a.1. Uitgangspunten:.....</u>	<u>8</u>
<u>3.a.2. Succes.....</u>	<u>8</u>
<u>3.a.3. Rangorde.....</u>	<u>9</u>
<u>3.b. ICT.....</u>	<u>9</u>
<u>4. Financiën.....</u>	<u>10</u>
<u>5.Organisatie.....</u>	<u>10</u>
<u>5.a. Besluitvorming.....</u>	<u>11</u>
<u>5.a.1. Plan van aanpak per team.....</u>	<u>11</u>
<u>5.a.2. Plan van aanpak voor de infrastructuur.....</u>	<u>11</u>
<u>5.b. Planning en monitoring.....</u>	<u>12</u>

1. Inleiding

Doel van het leermiddelenbeleid is om aan te geven welke leermiddelen wij nodig hebben om onze onderwijskundige ambities nu en in de toekomst vorm te kunnen geven.

Tevens moet het de koers uitzetten voor een haalbare en betaalbare inzet van een veelzijdig(er) mix van leermiddelen. Hierbij zal ict een prominente rol spelen.ⁱ

Leidraad voor een nieuw leermiddelenbeleid is de visie op onderwijs en leren, zoals dat voor het Lauwers College is vastgelegd.ⁱⁱ

Als wij in dit beleidsstuk spreken over leermiddelen dan bedoelen wij daar vooral mee de informatieleveranciers (lesmethoden, naslagwerken, werkboeken en digitale werkbladen) en niet zozeer de informatiedragers (laptop, netbooks en e-books) en ook niet de hulpmiddelen/verbruiksmaterialen (pen, papier, driehoek, microscoop) en infrastructuur (tafels, stoelen, netwerken, digiborden, elo).

De keuze voor een bepaald type materiaal impliceert de keuze voor een informatiedrager.

Leermiddelenbeleid zijn alle activiteiten die leiden tot de keuze en inzet van leermiddelen.

ⁱⁱⁱDigitalisering in het onderwijs is geen doel op zichzelf. De inzet van digitaal leermateriaal moet daarom vooral worden gedreven door de mogelijkheden die het biedt voor beter onderwijs. Binnen dat kader zijn goede redenen te bedenken om naast traditioneel lesmateriaal ook digitale middelen in te zetten in de klas. Grofweg zijn er vijf hoofdmotieven voor de ontwikkeling van digitale leermiddelen:

1. Het is goed voor de leerling.

Gebruik van digitaal leermateriaal is inspirerend, omdat het een combinatie is van tekst, beeld en geluid. Daarnaast kan digitaal materiaal interactief zijn. Dat wil zeggen dat een leerling onmiddellijk een reactie krijgt op de opdrachten die hij uitvoert. De directe feedback werkt motiverend en geeft bovendien inhoudelijke sturing aan het leerproces. Zo ontstaan er nieuwe mogelijkheden om het **leren op maat te maken** voor iedere leerling. Daarnaast kan de docent door gebruik van de computer verschillende leerstijlen bedienen.

2. Het is goed voor het onderwijs en de docent. Door gebruik van digitale leermiddelen zal de docent ook actuele inzichten kunnen gebruiken tijdens zijn lessen.

3. Het is goed om 'bij te blijven'.

Onze samenleving is doordrenkt van ICT. Het maakt allerlei processen sneller, efficiënter en meer maatwerkgericht. De computer heeft zijn weg gevonden naar alle sectoren van de maatschappij en heeft een prominente plek in de privésituatie van zowel leerlingen als docenten. Uit onderzoek blijkt dat nu al 61 procent van de leraren in het voortgezet onderwijs de computer gebruikt binnen het onderwijs. De verwachting is dat dit percentage binnen twee jaar 90 procent is. Het ligt dus voor de hand om ook bij het leren en werken op school gebruik te maken van een digitaal instrumentarium.

4. Het is goed voor de school.

Aan het gebruik van boeken, en digitale leermiddelen zijn kosten verbonden: op jaarbasis wordt in het voortgezet onderwijs een bedrag van 300 tot 400 miljoen euro uitgegeven op de leermiddelenmarkt. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief is het zaak om de kosten die de school maakt in kaart te brengen, en die mee te wegen bij de keuze van digitaal of print. Gebruik van open digitaal materiaal kan namelijk een enorme kostenreductie opleveren. Het bespaarde geld kan vervolgens op andere

wijze in de school worden ingezet, bijvoorbeeld voor de aanpassing van de ICT-infrastructuur of de modernisering van de leer- en werkomgevingen van leerlingen en docenten.

5. Het is goed voor de samenleving.

Onze samenleving is de afgelopen anderhalve eeuw geleidelijk veranderd: van geïndustrialiseerde, gemechaniseerde, lokaal georganiseerde maatschappij naar een samenleving die kenniseconomisch, digitaal en geglobaliseerd is. Die kennis is ons belangrijkste exportproduct. Als we daarmee competitief willen blijven in de wereld, moeten we de werknemers van morgen daarvoor de juiste kennis en vaardigheden meegeven.

2. Visie

2.a. Visie op onderwijs

Het Lauwers College is een christelijke scholengemeenschap met vier locaties, genoemd naar het riviertje De Lauwers op de grens tussen Friesland en Groningen. Leerlingen stromen in vanuit beide provincies en zwermen na hun opleiding aan het Lauwers College uit in veel richtingen. Meer dan 2.000 leerlingen volgen onderwijs in het vmbo (basisberoepsgerichte leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg en de theoretische leerweg), havo en vwo (atheneum en gymnasium). Binnen het vmbo is leerwegondersteunend onderwijs mogelijk (lwoo).

Het Lauwers College heeft meer te bieden dan alleen onderwijs. Leerlingen ontwikkelen zich in de periode van voortgezet onderwijs tot zelfstandige mensen die volwaardig kunnen functioneren in onze samenleving. Het is essentieel dat jongeren leren een eigen afgewogen oordeel te vormen. Opvoeding is heel belangrijk in deze periode.

Onze school wil een 'waardengemeenschap' zijn in deze maatschappij. Een school met een menselijke maat, waarin je elkaar kent en waarin je gekend wordt. Een school met een eigen gezicht, een herkenbare identiteit, met inhoud. Een school die midden in de maatschappij staat en samen met ouders werkt aan de toekomst van kinderen. Een school waar ouders en leerlingen zich vanaf het eerste moment thuis voelen. Een dergelijk school willen we als Lauwers College graag zijn.

Onze visie op onderwijs kan in de volgende 5 punten worden samengevat:

1. Identiteit. Levensbeschouwelijke vorming is bij het opleiden en begeleiden van jonge mensen van groot belang. Het Lauwers College is een open christelijke scholengemeenschap. Leerlingen van alle godsdiensten, levensovertuigingen, etnische of culturele achtergronden zijn van harte welkom. Wij werken vanuit respect, aandacht en verdraagzaamheid.
2. Talentontwikkeling. Leerlingen krijgen op het Lauwers College de mogelijkheden om zich optimaal te ontwikkelen. Elk talent vraagt aandacht, zorg op maat en staat ook ten dienste aan anderen.
3. Onderwijs dichtbij. Leerlingen kunnen bij het Lauwers College een breed scala aan onderwijsvormen volgen. We brengen het onderwijs dichtbij de leerling, doordat het onderwijsaanbod is gespreid over een aantal locaties in de regio.
4. Samenwerking. De samenleving stelt nieuwe en veranderende eisen. Onze school vervult een belangrijke regiofunctie en heeft daarom contacten met het basisonderwijs, de beroepsopleidingen, het bedrijfsleven, maatschappelijke overheden en de gemeenten. Ons doel daarbij is: samenwerking gebaseerd op wederzijds belang.
5. Leren doe je samen. Leerlingen en docenten trekken samen op. Op onze lerende school zijn al onze medewerkers permanent in ontwikkeling, individueel en als team. Juist in teamverband kun je leren, van elkaars kwaliteiten en elkaars verbeterpunten.

2.b. Visie op leren

Leren is een continu proces. Voordat informatie ook echt kennis wordt, moet er aan een paar voorwaarden worden voldaan: autonomie van de leerling, dingen samen doen, erkenning van eigen competenties en een krachtige leeromgeving.

Leren doe je zelf. Niemand kan dat voor je doen. Niemand kan je daartoe dwingen. En niemand kan je ervan weerhouden. Autonomie betekent: zelf dingen (willen) doen, zelf willen onderzoeken.

Wat anderen wel kunnen doen, is dat leren stimuleren en faciliteren.

Leren is daarom ook een sociaal proces. Dingen samen doen is belangrijk, omdat leren een sociaal proces is, met je docenten of met je medeleerlingen en soms met mensen van buiten de school.

Leren vraagt een krachtige leeromgeving, dat wil zeggen: leeromgevingen waarin eigentijdse leerpsychologische en didactische inzichten worden toegepast, waarin (moderne) media en ICT toepassingen adequaat worden benut en waarin leerstof aan de orde is die door de leerling als relevant wordt ervaren.

Kennisconstructie^{iv} is daarbij even belangrijk als kennisoverdracht.

Het onderwijsaanbod staat niet centraal, maar het leerproces en de leerloopbaan van de leerling. Er zal permanent worden gezocht naar leerroutes op maat.

Welke ijkpunten kunnen we daarbij rondom het leerproces formuleren?

- Leerlingen moeten *actief* zijn: zij moeten iets doen om de leerstof te verwerken.
- Leerlingen moeten *constructief* zijn: zij moeten de nieuwe kennis zelf Construeren, dat wil zeggen uitdiepen en verbinden met de aanwezige voorkennis. Op deze manier ontstaat nieuwe kennis.
- Leerlingen moeten *doelgericht* met de kennis omgaan: het leren levert succeservaringen op als leerlingen een (bereikbaar) doel voor ogen hebben.
- Leerlingen moeten *samen (coöperatief)* bezig zijn met het verwerven en verwerken van kennis en het ontwikkelen van vaardigheden. Leren is een sociaal proces. Elkaar uitleg geven blijkt de resultaten te verbeteren.
- Leerlingen moeten hun leerproces *zelf kunnen reguleren*. Sturing te kunnen geven aan het eigen leerproces motiveert.

2.c. Leermiddelenbeleid

Het leermiddelenbeleid raakt het hart van het onderwijs. Immers vanuit de visie op leren komen hier de wegen samen: de wens om de leerling meer maatwerk te bieden, de behoefte aan een meer schooleigen curriculum en het gebruik van eigentijdse middelen in de vorm van ict.

Uitgangspunt voor het leermiddelenbeleid is onze visie op leren. Het leermiddel moet zo krachtig mogelijk bijdragen aan relevant leren: leerdoelen- en examendoelendekkend, stimulerend, variërend en eigentijds.

Om aan de uitgangspunten, *actief, constructief, doelgericht, coöperatief, zelfregulerend en gedifferentieerd* te kunnen voldoen, moeten:

- de leermiddelen moeten voldoende flexibel zijn om aan de verschillende leerstijlen van leerlingen en de verschillende docerestijlen van docenten tegemoet te komen. Dat geldt ook voor toetsing;
- leermiddelen zijn gericht op samenwerken;
- leermiddelen contextrijk zijn;
- leermiddelen zelfstandig werken en differentiatie ondersteunen;
- leermiddelen bijdragen aan probleemoplossend vermogen. (projecten)
- er speciale leermiddelen voor speciale groepen zijn: leermiddelen hebben niveau- en structuurdifferentiatie. (denk aan taalachterstand, dyslexie, hoogbegaafdheid, enz.)

Voor de uitgebreide lijst zie bijlage 1: Criterialijst voor het kiezen van leermiddelen.

Teletop is leidend als platform. Alle (digitale) leermiddelen en informatie over leermiddelen zijn te vinden in of via de elektronische leeromgeving Teletop.

Boeken zullen voorlopig niet verdwijnen, maar wel van vorm en inhoud veranderen. 'Statische' leermiddelen zoals werkboeken, examenbundels, antwoordboeken, zijn niet meer van deze tijd en relatief duur.

Doelstelling is dat alle vakken in 2015 minimaal de helft van de leermiddelen digitaal aanbiedt.

50%	25 %	15%	10%
Folio	Open digitale leermiddelen	Schooleigen digitale leermiddelen	Docenteigen digitale leermiddelen

Open digitale leermiddelen: (Gratis) Leermiddelen via Edurep binnen Teletop (alle Kennisnet websites), Wikiwijs, School TV, Teleblik, enz.

Schooleigen digitale leermiddelen: Eduroute (VDE) Digitale leermiddelen behorende bij de methodes.

Docent eigen digitale leermiddelen: Zelf ontwikkelde of gearrangeerde digitale leermiddelen, welke via Teletop aangeboden worden.

3. Beleid

3.a. Professionalisering

3.a.1. Uitgangspunten:

1. Het (vak) leermiddelenbeleid behoort tot het eigenaarschap van de docent.
2. Het leermiddelenbeleid spitst zich toe op het onderwijsleerproces; daarom zijn docenten de samenstellers van de leerarrangementen.
3. Leren door doen. Het is een universeel inzicht dat het leren van nieuwe vaardigheden het beste kan gebeuren in een werkplekgerichte beroepsrelevante situatie. Soms zijn er nog aanvullende scholingsactiviteiten nodig. Ze komen dus niet in de plaats van het 'leren door doen' in het dagelijkse werk.
4. Samenwerken. Samenwerken is de schakel tussen docenten om het onderwijskundige repertoire te vergroten. Het organiseren van die samenwerking is het belangrijkste aspect van het professionaliseringstraject. De kleinste groep is een tweetal.
5. De ontwikkeling van de professionalisering van docenten wordt in het kader van de Wet BIO meegenomen in de gesprekkencyclus.

3.a.2. Succes

Voor een succesvol gebruik van digitale leermiddelen is professionalisering noodzakelijk. Wanneer is een professionaliseringsactiviteit succesvol? ^v Daarvoor kunnen de volgende algemene principes worden genoemd:

1. Het leren in een authentieke context. Een goede professionaliseringsactiviteit sluit inhoudelijk aan bij de dagelijkse praktijk van de docent. Concrete ervaringen en vragen uit de eigen onderwijspraktijk vormen de basis voor de professionaliseringsactiviteit.

2. Zelfwerkzaamheid. De docent gaat zelf aan de slag en werkt zelf oplossingen uit voor eigen vraagstukken, uiteraard met ondersteuning van collega docenten of een training.
3. Reflectie op het eigen leerproces. Een goede professionaliseringsactiviteit biedt voldoende gelegenheid en ondersteuning om kritisch te reflecteren op de ontwikkeling die de docent doormaakt.
4. Just-in-time. Idealiter is dat de professionaliseringsactiviteiten plaatsvinden op het moment dat de docent een vraag heeft. De professionalisering is dan direct gericht op beantwoording van de vraag, waardoor er een vorm van op maat begeleiding plaats vindt.
5. Peer feedback. Bij een goede professionaliseringsactiviteit krijgt de docent directe terugkoppeling van de collega-docenten. Op deze wijze wordt kennis gedeeld en kan er gezamenlijk nieuwe kennis worden opgebouwd.

3.a.3. Rangorde

Op school/teamniveau wordt de volgende rangorde in de scholing voorgesteld:

3.b. ICT

Ict- basisvoorwaarden:

- voldoende goedwerkende computers;
- voldoende werkende digitale schoolborden;
- snelle inlogprocedures (sso= 'single sign on')
- voldoende bandbreedte;
- goede toegang tot de elo;
- geen technische rompslomp.

4. Financiën

Uitgangspunt: Het leermiddelen beleid wordt gefinancierd uit het budget voor de gratis leermiddelen. Eventueel kan voor niet-structurele zaken een afweging gemaakt worden binnen de exploitatie van het Lauwers College.

Financiering 2011 – 2015; zie H 4.b.

Jaar	Uit budget:	Bedrag
2011 – 2012	Boekenfondsreserve	€ 40.000,-
2012 – 2013	Leermiddelen	€ 50.000,-
2013 – 2014	Leermiddelen	€ 95.000,-
2014 – 2015	Leermiddelen	€ 190.000,-

5. Organisatie

Model:

Per team wordt een expertgroep ingesteld. Hiervoor worden middelen ter beschikking gesteld. Dit kunnen zijn: PGU-uren en/of er kan een beroep worden gedaan op uren deskundigheidsbevordering.

Vanuit de expertgroepen kan de ontwikkeling LC-breed worden uitgerold.

5.a. Besluitvorming

5.a.1. Plan van aanpak per team

Aan elk team zal gevraagd worden de ambities te vertalen naar concrete acties:

Vragen:

- hoe kan in toenemende mate variatie in werkvormen gerealiseerd worden;
- welke alternatieven zijn er op dit moment al voor het werkmateriaal (o.a. werkboeken) beschikbaar;
- welke onderdelen lenen zich het beste voor digitalisering;
- met welke stap kan wanneer begonnen worden;
- hoe wordt de werkverdeling in de teams geregeld;
- waar liggen de prioriteiten.

Besluit: uitvoeren van bovengenoemde vragen per team en instellen van expertgroep per team uiterlijk juni 2011.

5.a.2. Plan van aanpak voor de infrastructuur

-

- binnen drie tot vijf jaar hebben leerlingen de beschikking over een 'device';
- de bandbreedte van de verbinding zal voldoende groot zijn om de leerlingen allemaal aan het werk te laten zijn;
- in de instructieruimtes zullen de komende 3 jaar voldoende digiborden aanwezig zijn;
- het systeem zal 99 % *uptime* hebben, d.w.z. dat 39 van de 40 lessen het systeem goed werkt;
- er worden voldoende helpdesk faciliteiten aangeboden.

Besluit: De 'ict-groep' bekijkt of dit haalbaar is in relatie tot het ICT-beleidsplan Lauwers College 2010 – 2014 en meldt dit in juni 2011 aan de directie

5.b. Planning en monitoring

Fase	Periode	Resultaat
<p>Plan Verkrijgen van informatie & analyse voor het concreet uitwerken van de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Criterialijst leermiddelen • Professionalisering • ICT • Financiering 	Nu - febr. 2011	<p>Leermiddelenbeleidsplan met uitgewerkt en concreet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Criterialijst leermiddelen • Professionaliseringsplan • ICT-plan • Financieringsplan • Besluitvormingsvoorstel
<p>Do Communicatie en draagvlak creëren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teams • docenten • ict-medewerkers • leerlingen/ouders • MR 	Febr. – juni 2011	Aangepast en gedragen beleidsplan
<p>Check Rapportage, bijstellen en vaststellen van het leermiddelenbeleidsplan</p>	Juni 2011	Beleidsplan Planning projecten
<p>Act Instellen en uitvoeren expertgroepen Uitvoeren bijbehorende professionalisering</p>	Vanaf sept. 2011 – mei 2012	<p>Sept. 2011: Nulmeting houden van gebruik (digitale) leermiddelen</p> <p>Mei 2012: evaluatie met expertgroepen en bijstelling van acties.</p>
<p>Plan, Do Rapportage en bijstelling van het beleid. Bij positieve ontwikkeling breder uitrollen in de organisatie. Rapportage: opbrengst beleid jaar 1 meten met dezelfde enquête als sept. 2011.</p>	Vanaf sept. 2012	Aangepast beleidsplan met projecten, financiering voor het schooljaar 2012 - 2013
<p>Check Jaarlijkse monitoring</p>		Aangepast beleidsplan met projecten, financiering voor het schooljaar 2013 - 2014
<p>Check Jaarlijkse monitoring</p>		Aangepast beleidsplan met projecten, financiering voor het schooljaar 2014 - 2015

Bijlage 1: Criterialijst voor het kiezen van leermiddelen

Differentiatie

- Leermiddelen differentiëren op niveau: er zijn leermiddelen voor verdieping (meer weten) en verrijking (meer uitleg), opdrachten/taken zijn op verschillende niveaus beschikbaar.
- Een aantal taken en opdrachten is geschikt om in variabele volgorde uit te voeren.
- Leerlingen kunnen in het materiaal 'omhoog' en 'omlaag' switchen tussen niveaus.
- Het leermateriaal van een vak van verschillende leerstijlen en intelligenties bedienen.
- Leermiddelen zijn aan te passen aan (on)mogelijkheden van specifieke (groepen) leerlingen.

Zelfstandig werken

- Het leermiddel is zodanig opgebouwd dat het voor een leerling arrangeerbaar is, of dat een leerling alleen of samen met anderen een leerarrangement kan kiezen, passend bij zijn ontwikkelingsdoelen en tempo.
- De leermiddelen bieden de leerling de mogelijkheid ook buiten de lestijden te kunnen doorwerken.
- De leermiddelen voorzien in instructie/opdrachten/hulpmiddelen voor planning, reflectie en evaluatie.
- Het leermiddel bevat opdrachten die eerder opgedane kennis van de leerlingen in kaart oproepen en verbinden met de (nieuwe) leerstof.
- Het leermiddel past binnen een (bestaande) leerlijn.
- Het leermiddel geeft inzicht in (een) eindterm(en), en wat leerlingen (nog) moeten leren om hieraan te voldoen.

Contextrijk

- In opdrachten/leereenheden wordt aangesloten bij de eigen ervaringen van leerlingen.
- Het leermateriaal sluit aan bij de voorkennis en beleving van de leerlingen.
- Het leermiddel plaatst leerstof in voor leerlingen relevante, herkenbare contexten (er is een herkenbare relatie met het dagelijks leven van leerlingen, buiten school of bij andere vakken), zet aan tot het toepassen van het geleerde in die contexten en laat leerlingen het nut van de leerstof in de echte wereld en voor hun eigen leven ervaren.
- De leermiddelen laten de samenhang zien tussen verschillende vakken onderling.
- De leermiddelen laten de samenhang zien tussen het onderwijs en de maatschappij.
- De leermiddelen hebben een hoog actualiteitsgehalte.

Samenwerking

- De samenwerkingstaken/opdrachten eisen door de hoeveelheid en complexiteit, dat er samengewerkt wordt.

- De samenwerkingstaken/opdrachten voorzien in een procesmatige instructie/opdrachten/hulpmiddelen (taakverdeling, planning, houden aan afspraken, eigen inbreng, (tussentijdse) reflectie en evaluatie van product en samenwerking, enz.)
- De samenwerkingstaken laten toe dat leerlingen individueel aanspreekbaar blijven op hun bijdrage aan het samen leren.
- De samenwerkingsopdrachten zijn vakoverstijgend.

Toetsen

- Er zijn toetsvormen aangepast aan de verschillende leerstijlen.
- Toetsen zijn beschikbaar op verschillende niveaus.
- Er zijn verschillende vormen van afsluiting van de leereenheid mogelijk.
- Er wordt gebruik gemaakt van toetsen voor het bepalen van (specifieke) mogelijkheden en problemen. (diagnostisch-/ formatief- toetsen, geautomatiseerd)

Digitaal leermateriaal

- Leermiddelen zijn multimediaal: bevatten tekst en/of audiovisueel materiaal.
- Leermiddelen zijn interactief: er wordt feedback gegeven op het handelen van leerlingen.
- Leermiddelen zijn adaptief: het leerproces aangepast aan het handelen van leerlingen.
- Digitale leermiddelen ondersteunen leerlingen in het exploreren.
- Digitale leermiddelen ondersteunen leerlingen in het experimenteren.
- Digitale leermiddelen ondersteunen de communicatie.
- Digitale leermiddelen ondersteunen toetsing.
- Digitale leermiddelen vervangen werkboeken.
- Digitale leermiddelen zijn lesvervangend.

Structuur

- Elk leermiddel is wat betreft structuur en taalgebruik toegankelijk voor leerlingen.
- Het leermiddel heeft op elk niveau (hoofdstuk, paragraaf, scherm, enz.) een duidelijke, vaste structuur.
- Het leermiddel heeft een inhoudsopgave en/of leerstofoverzicht.
- Verwijzingen tussen verschillende leermiddelen zijn eenduidig: de leerling kan niet 'verdwalen'.
- Teksten en instructies zijn begrijpelijk, belangrijke begrippen worden goed uitgelegd.

Beschikbaarheid

- Ondersteunende leermaterialen zijn op afroep beschikbaar.

- Leermaterialen moeten altijd en overal beschikbaar zijn.

Docenten

- Docenten ontwikkelen volgens vastgestelde criteria zelf leermiddelen.
- Docenten arrangeren volgens vastgestelde criteria zelf leermiddelen.
- Leermiddelen zijn gemakkelijk vindbaar.
- Leermiddelen voorzien in aanwijzingen voor leerprocesbegeleiding.
- Leermiddelen voorzien in aanwijzingen voor differentiatie.
- Leermiddelen voorzien in aanwijzingen voor les(sen)structuur.
- Leermiddelen voorzien in aanwijzingen voor klassenmanagement.

i Zie Beleidsplan ICT 2010 – 2014 Lauwers College, juni 2010

ii Zie Notitie Strategisch beleid Lauwers College 2010 – 2014

iii Prof. Dr. W Wijnen, Vijf redenen om digitaal te gaan, VO Content informatiekrant, Innovatieplatform-VO, okt. 2010.

iv Kennisconstructie: kennis wordt ontwikkeld, geconstrueerd door een groep 'lerenden'. Dat zijn leerlingen en docenten. Nieuwe kennis wordt ontwikkeld door onderzoek en door met elkaar te communiceren over bevindingen (via discussies, brainstorm, onderhandelen of debatteren). De start van nieuw te ontwikkelen kennis wordt ook wel 'kennisconstructie' genoemd. (R. Houwen, UU, IVLOS, okt.2002)

v Simons, 2002; Wilson & Stacey, 2004; Verstelle & Benthem, 2002. Uit: Leren (en) doceren met digitale middelen in het Hoger Onderwijs.